

Redaksjonelt

Dette nummeret av Tidsskrift for Kulturforskning er laget som et festskrift tilegnet vår kollega Arne Bugge Amundsen. 13. august 2025 kunne han feire 70-årsdag. Festskriftet er dermed en markering av hans rituelle overgang til ny status som professor emeritus og en anerkjennelse av hans betydelige bidrag til fagfeltet gjennom mer enn 30 år ved Universitetet i Oslo. Kjenner vi ham rett, innbyr statusen som emeritus på ingen måte noen avslutning på hans akademiske virkestrang.

Arne er utdannet teolog og folklorist. Det var mellomfaget i folkeminnevitenskap 1978 'som for alvor vakte min interesse for eldre folkereligiøsitet' skriver han i innledningen til sin avhandling for dr.philos-graden. Etter teologisk embetseksamen fikk han stipender fra Menighetsfakultetet, og siden fra NAVF som altså resulterte i avhandlingen *Folkelig og kirkelig tradisjon: dåpsforståelser i Norge særlig på 1800-tallet* i 1987. Opponentene på disputasen var folkeminnegransker Olav Bø og teologen Ingun Montgomery. I tidsskriftet *Lys og Liv* utgitt av Menighetsfakultetet ble avhandlingen beskrevet som et pionerarbeid som nettopp krysset grensen mellom folkeminnevitenskap og kirkehistorie. «Doktoranden forsvarte sin store avhandling – 677 sider – med eleganse, humor og ikke så liten slagferdighet» rapporterte journalisten. Dette er en Arne vi kan kjenne igjen.

Deretter var han førstekonservator 1987–1994 og leder for arkivavdelingen ved Borgarsyssel Museum i Sarpsborg. Flere kull UiO-studenter dro derfor på ekskursjon til Borgarsyssel. Snart skulle Arne fortsette undervisningen på Blindern. Ønsket om styrket bemanning ved IKS var betydelig. I et skriv om 'Bemanningen ved folkloristikk fra 1.1.1995' het det at «Himmelen og andre har imidlertid stått oss bi og utvirket følgende under: Fra 1 januar og foreløpig ut året er Arne Bugge Amundsen engasjert som førsteamanuensis i folkloristikk, med undervisningsansvar også for etnologi.» I 1996 ble han professor i folkloristikk ved UiO og fra 2003 professor i kulturhistorie.

Hans faglige engasjement har ført til en rekke verv, blant annet mangeårig redaktør av *Arv. Nordic Yearbook of Folklore* (2002–2024), og han er stadig styreleder for Instituttet for sammenlignende kulturforskning i Oslo. I flere perioder har han trådt ut av fagmiljøet for å påta seg lederroller, posisjoner som ikke alltid har vært uten kontrovers, først som undervisningsleder ved IKOS 2005–2006, instituttleder ved IKOS fra 2007 til 2014, og deretter som valgt som dekan ved Det humanistiske fakultet fra 2014 til 2018.

Hans akademikerkarriere ved UiO har satt spor. Han har publisert en lang rekke vitenskapelige artikler og bøker. Registreringene over arbeidet i NVA Nasjonalt vitenarkiv viser til en imponerende kapasitet. I tillegg til å favne relativt vidt tematisk har han også evnet å favne bredt i forhold til å nå ut til ulike publikum også som en etterspurt foredragsholder. Og for fagmiljøet, som nå titulere seg som faggruppe for kulturhistorie og museologi, er det langt på vei jubilanten vi kan takke for museologien, det vil si det var på Arnes initiativ at instituttet opprettet den nye studieretningen, som IKOS i dag kan smykke seg med som et ettertraktet og sektornært masterstudium i museologi og kulturarvsstudier.

Hans forskning har sin hovedtyngde på nord-europeisk kirke- og kulturhistorie 1500–1900, med vekt på tema som ritualer og livsoverganger, folkelig religiøsitet og vekkelser, herregårder og adel, museer og kulturlandskap og arkiv og faghistorie. Allerede i 1993 fikk han pris for ‘omfattande och värdefulla folkloristiska och historiska författarskap med tonvikt på folkelig religiösitet och folkrörelser i Norge’ fra Torsten Janckes minnesfond, Kungliga Gustav Adolfs Akademien. Dette interessefeltet gjenspeiler seg fra første til så langt siste publiserte artikkel – fra *Kilde og kirke. En fromhetshistorisk undersøkelse av legeskilden ved Trømborg* (1981) publisert i Ung teologi til *Har engler skjegg? Folk og engler i Skandinavia på 1500- og 1600-tallet* (2024) i herværende tidsskrift. Tilsvarende med boktitler som *Folkelig og kirkelig tradisjon. Dåpsforståelser i Norge særlig på 1800-tallet* (1989) til *Præster i norr under tidigmodern tid* (2025) som han redigerte sammen med Daniel Lindmark og Tarald Rasmussen og hvor han også har skrevet kapitlet *Fra København til Finnmarken: Geistlige embetsvilkår i Nord-Norge på 1600- og 1700-tallet*.

*

Dette festskriftet inneholder artikler som berører *noen* av de mange felt Arne har arbeidet med som forsker, forfatter og foreleser:

Arne har tematisert brudd- og kontinuitetsrelasjonen mellom teologi, religiøs reform og sekulær kulturanalyse i flere arbeider, særlig om dansk-norske forhold. Inspirert av hans arbeider, og hvordan han håndterte spenningen mellom synkron og diakron kulturanalyse i sine arbeider fra rundt årtusenskiftet fokuserer John Ødemark i sin artikkel *Demonologi og sanseteori i tidlig moderne antropologi. Eksempler fra møtet mellom fransiskanere og Nahu-folk i Ny Spania (ca. 1523–1553)* på det fransiskanske prosjektet i Ny Spania, med vekt på verkene til Motolinía, Mendieta og Olmos.

Et sentralt forskningsfelt gjennom store deler av Arnes karriere har vært den norske protestantiske geistligheten, særlig på 1700- og 1800-tallet, som var en periode i norsk historie der prester fylte en helt avgjørende rolle som offentlige embetsmenn som strakk seg langt ut over det vi i dag forbinder med prester og religion skriver Tarald Rasmussen. Med artikkelen *Jens Nilsson, 1. Mosebok og stjernene* følger han opp arbeidet med det norske presteskapets historie, med fokus på en biskop som var godt skolert i teologi, men som kanskje likevel var vel så interessert i astronomi og astrologi og som fortjener å bli anerkjent som en representant for nord-europeisk humanisme.

Fredrik Skott analyserer i sitt bidrag – *Folktron og framtiden* – hvordan folkeminnearkivenes arbeid ble påvirket av både nostalgi og fremtidsoptimisme på tidlig 1900-tall. Artikkelen tar utgangspunkt i Vest-Svenske folkeminnearkiv og diskuterer folkeminnesamleres perspektiver og hvordan idealiserte syn på fortiden påvirket samlingen av folkeminner.

Åmund Resløyken gir med artikkelen *Om grønlandernes immaterielle sjel. Overtro som kulturoversettelse og vitenskapskritikk på 1700-tallet* en nærlesning av sjel-konseptet i Poul Egedes bok fra 1741 og dets anvendelse i moderne etnografiske verker om grønlandere. Den argumenterer for at Egedes oversettelser kan forstås i konteksten av 17. århundrets naturfilosofiske debatter, og at begrepet ‘superstitio’ informerte hans fremstilling av inuitisk sjelsforståelse.

Herleik Baklid utforsker med artikkelen «*Langfredagen vilde dei 'li'e med Jesus'*» – en studie i langfredagens folkereligøse fromhetspraksiser på 1800-tallet populære religiøse praksiser, med særlig vekt på faste og arbeid som andaktsformer. Baklid argumenterer for at idealet om å ‘lide med Jesus’ stammer fra *Imitatio Christi*-idealet, og at andaktspraksiser ble formidlet gjennom prekenes og oppbyggelig litteratur.

Ane Ohrviks artikkel *Historiens kunnskap og kunnskap i historien. En undersøkelse av svarte bøker i norske trolldomsprosesser* tar som den oppmerksomme leser forstår utgangspunkt i en artikkel som for lengst er regnet blant metodeklassikerne i kulturhistoriemiljøet i Oslo. I tillegg til å demonstrere Amundsens nærlesningsmetode har artikkelen også som mål å studere konseptualiseringer av kunnskap. Hva skjer i de sakene der svarte bøker dukker opp som konfiskerte bevismidler i trolldomsprosesser? Ohrvik nærleser fem slike norske trolldomsprosesser fra perioden 1595 til 1639.

God lesning!

Red.